

Kako siromaštvo pogađa djecu u BiH

ZBOG NEIMAŠTINE RODITELJI SVE ČEŠĆE PREPUŠTAJU BRIGU O DJECI DRUGIM PORODICAMA

Branka Mrkić Radević

Brojna domaćinstva u Bosni i Hercegovini moraju umanjiti izdvajanja za hranu i osnovne životne potrepštine kako bi preživjela. Prema procjenama UNICEF-a stopa siromaštva u ruralnim područjima BiH se procjenjuje na 31%, što je mnogo više u poređenju sa 18% u urbanim područjima. Siromaštvo posebno pogađa djecu jer gotovo dvije trećine njih živi u ruralnim krajevima i izloženo je socijalnim nejednakostima. Ruralna područja su drastičnije pogođena ekonomskom situacijom ako se nalaze u blizini nekadašnjih linija razgraničenja.

Kada je riječ o romskoj manjini stanje je još alarmantnije, pa se procjenjuje da oko 80% njih živi u siromaštvu. Slijedom toga i svi podaci su lošiji nego za prosjek - pokrivenost obrazovanjem je 50% od prosjeka, imunizacija 30% ispod prosjeka, pothranjenost tri puta viša od prosjeka. Na taj način siromaštvo utiče na veliki dio populacije u BiH ali se stručnjaci slažu da daleko najteže posljedice ostavlja na djecu. UNICEF procjenjuje da oko 23% djece živi u siromaštvu. **Florence Bauer**, predstavnik UNICEF-a u BiH, kaže kako siromaštvo utiče na sve sfere djetetovog života:

-Iako država ulaže velike iznose za socijalnu zaštitu ta davanja ne dolaze do najugroženijih. Studije kažu da socijalna davanja dolaze samo do 20% najugroženije petine stanovništva, što znači da svaki peti ima korist od toga.

Siromaštvo utiče na sve sfere: tek oko 40% djece je potpuno imunizovano, tek 10% ima pristup predškolskom obrazovanju, što je najniži prosjek u regionu.

Posebna forma ugroženosti je smještanje djece bez roditeljskog staranja u institucije pa UNICEF promoviše smještanje u rodbinske porodice, udomiteljstvo i kao zadnju opciju smještaj u institucije:

- Ovo je usko povezano sa siromaštvom jer nekada porodice koje ne mogu da brinu o djeci smještaju ih u institucije. To su samo neki od primjera kako se siromaštvo reflektuje na djecu – kaže Florence Bauer.

Nažalost, ovakav vid ugroženosti djece, kao direktna posljedica siromaštva, sve je prisutniji u BiH. Potvrđuje to i **Jasna Sofović**, savjetnica za zastupanje prava djece u SOS dječijem selu BiH:

-Često se spominje da je siromaštvo jedan od važnih razloga zašto se i roditelji sve češće odlučuju da daju djecu na brigu i čuvanje nekoj drugoj porodici, odnosno u neku od institucija. Zvaničnu statistiku o tome nemamo, ali nažalost, to se dešava. Pored siromaštva budu tu kao razlog prisutni i drugi faktori – loši stambeni uslovi, udaljenost mjesta stanovanja od škole i druge infrastrukture koja je djeci potrebna, nasilje koje vlada u porodici, ovisnosti – dakle, čitav splet okolnosti kojima je siromaštvo veoma dobra i debela podloga, uzrokuju da se roditelji, uz posredstvo centra za socijalni rad, odluče da dijete daju u alternativni smještaj.

Najsiromašniji su stanovnici ruralnih područja, Romi i porodice s više djece

Na koji način siromaštvo obilježi dijete i isključi ga iz društva svjedoče i problemi sa kojima se djeca iz siromašnih porodica suočavaju tokom školovanja. Već u nižim razredima osnovne škole može se osjetiti socijalno raslojavanje i agresivniji udar siromaštva, kaže Jasna Sofović. Sva djeca nisu podjednako obučena, nemaju opremu jer roditelji ne mogu da im je priušte:

-A onda u srednjoj školi već vidimo posljedice siromaštva. Kad se roditelji bore s egzistencijalnim pitanjima teško se mogu posvetiti finijim potrebama djece, njima je glavno da dijete boravi u toplom, da ga mogu nahraniti, obući, obući i poslati u školu. Ali ne bave se stvarima poput onih s kim se dijete druži i gdje provodi vrijeme. Svi zajedno se trebamo pitati zašto djeca dolaze u sukob sa zakonom. I tu siromaštvo sigurno ima udjela – zašto djeca posežu za nečim što nije njihovo, zašto su tako agresivna. Sigurno da siromaštvo i nemoć roditelja da obezbijede djeci ono što im treba ostavljaju posljedice i na takvu djecu.

Rani uzrast do pete godine djetetovog života najosjetljiviji je period. Ako dijete u tom periodu iskusi siromaštvo, kažu naše sagovornice, to sigurno ostavlja posljedice na njegov psihofizički razvoj, zdravlje, mentalno zdravlje, obrazovanje, ponašanje, socijalnu uključenost/isključenost. Vrlo je široka lepeza posljedica siromaštva na djecu, posebno djecu u uzrastu ranog rasta i razvoja. U BiH je stanje zabrinjavajuće u svim dijelovima države. U cijeloj zemlji žive vrlo siromašne porodice a nezaposlenost roditelja direktno se odražava na djecu. Najsiromašniji su ipak oni dijelovi zemlje u kojima nema nikakvih privrednih dešavanja i koji su najzabačeniji, u kojima su ljudi u većem stanju socijalne potrebe nego u drugim mjestima, gdje živi staro i radno nesposobno stanovništvo:

-Siromaštvo u ruralnim područjima je izraženije – među onima koji su više ugroženi su i porodice sa više djece, raseljeni i Romi – kaže Florence Bauer.

Jasna Sofović navodi da u kompletnoj dječijoj populaciji, koja je sama po sebi zbog

svog uzrasta i zavisnosti od odraslih osjetljiva, postoje još osjetljivije grupe. To su djeca koja imaju neke specifične potrebe i zahtjeve za razvoj – djeca sa psihofizičkim poteškoćama u razvoju, gdje je, pored uobičajenog tretmana koji svako dijete treba da ima i pored uobičajene njege, potrebna dodatna zdravstvena zaštita, njega i novac da se to obezbijedi:

- Među posebno osjetljivom djecom su djeca pripadnici manjina, koja trpe direktne posljedice i u formalnom i neformalnom okruženju, u školi i sistemu koji država podržava ali i u komšiluku i sa vršnjacima. Posebno osjetljiva djeca su djeca u sukobu sa zakonom.

Poštivati Konvenciju o pravima djeteta

Iako država izdvaja značajne iznose za smanjenje stope siromaštva i brigu o djeci generalno, nevladin sektor procjenjuje kako novac često ne stiže na prave adrese. Sa takvim ocjenama slažu se i u UNICEF-u. Florence Bauer smatra kako je targetiranje onih kojima je pomoć najpotrebnija veoma osjetljivo pitanje, posebno u BiH u kojoj je veliki broj žrtava rata. Zbog toga UNICEF odavno djeluje i na opštinskom nivou pa su do sada u 12 opština dodijeljeni grantovi za predškolsko obrazovanje za najugroženije grupe djece. Također, UNICEF je podržao formiranje 13 centara za rani rast i razvoj koji su besplatni i pružaju usluge najugroženijim porodicama u kojima djeca nemaju pristup obrazovanju i adekvatnu zdravstvenu zaštitu:

-Opštinski upravni odbori povezuju sve aktere društvene zaštite na lokalnom nivou i radeći zajedno nastoje prepoznati najugroženije grupe ili porodice u njihovim zajednicama i pronaći najbolje načine kako im pomoći, kaže Bauer.

Iako misiji SOS dječijih sela u BiH nije primarno smanjenje siromaštva, u svom svakodnevnom poslu sureću se sa siromašnom djecom i iznalaze načine da im pomognu. Jasna Sofović na osnovu iskustva kaže kako je situacija do te mjere zapuštena da je potrebno jako mnogo napora, posla i novca da se sve to popravi, te da se porodice dovedu na neki nivo funkcionisanja kada možemo reći da je procenat sa početka teksta drugačiji te da imamo manje siromašnih porodica i djece:

-Država sigurno ulaže neke napore koji ne urode svaki put plodom. **Vjerujem da ono što prevashodno treba raditi jeste jačati ekonomiju jer samo država koja ima jaku ekonomiju i upošljava radno sposobne stanovnike može da brine i o onima koje tek treba osposobljavati** – kaže i poziva na dosljednije poštivanje dokumenata o pravima djeteta:

-Potcrtala bih i pozvala sve ljude koji se bave djecom da misle o Konvenciji o pravima djeteta kao o dokumentu koji je zakon u našoj zemlji. I država je odgovorna za ono što

je potpisala i možemo se pitati kako svi možemo doprinijeti kako bi naša djeca bolje živjela.

Tekst je napravljen u okviru projekta ONLINE MEDIJSKA LEPEZA LJUDSKIH (NE)PRAVA U BIH koji podržava Internews, Sarajevo